

Jämsän kaupunki
Keskuskatu 8
42100 Jämsä

Lausuntopyyntö ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi lukiolaiksi, OKM/41/010/2017

Jämsän kaupunki toteaa lausunnossaan seuraavaa:

1. Kurssien muuttaminen opintopisteiksi

Jatkossa nuorten oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä (nykyinen kurssi=kaksi opintopistettä) ja aikuisten 90 opintopistettä. Kyseessä on tekninen muutos ja helpottaa nykyisten puolen kurssin laajuisten opintojen kirjaamista. Opintopisteitä käytetään myös korkeakouluopinnoissa, joten muutos helpottaa osaamisen tunnustamista. Ammatillinen koulutus käyttää osaamispisteitä opintojen laajuuden mittarina.

2. Oppiainerajat ylittävä opiskelu

Lukiot voivat vapaammin tarjota aiempaa laajempia ja oppiaineet ylittäviä opintokokonaisuuksia, joissa opiskelijat voivat syventää esimerkiksi jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavaa osaamista. Kehittämissuunta on oikea ja voi toteutuessaan vähentää koettua lukio-opintojen raskautta. Tarjontaa rajoittaa kuitenkin lukioiden erilaiset resurssit järjestää muita kuin pakollisia ja syventäviä opintoja. Nykyinen tuntijako sisältää 18 pakollista ainetta ja myös tämä voi rajoittaa opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua oppiainerajat ylittävään opiskeluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että oppiainerajojen ylittävän opiskelun mahdollistaminen tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

3. Tiiviimpää korkeakouluysteistyötä

Lukioille tulee velvollisuus järjestää osa opinnoista yhdessä korkeakoulujen kanssa, jolloin kaikilla lukiolaisilla on mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin lukioaikana. Asia herättää suuria odotuksia lukioissa. Parhaimmillaan yhteistyö voi nopeuttaa jatko-opintoihin pääsyä. Alueellisesti mahdollisuudet ovat aika erilaisia, vaikka verkossa tapahtuva opiskelu jonkin verran tasoi eroja. Yhteistyö todennäköisesti lisää lukiokoulutuksen kustannuksia. Tätä ei lakiesityksessä ole huomioitu. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että yhteistyövelvoite tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

4. Vahvempaa kansainvälisyyttä

Lukioiden tulee kiinnittää aikaisempaa vahvemmin huomiota kansainvälisyyteen ja varmistaa, että jokainen lukiolainen saa mahdollisuuden kansainvälisiin kokemuksiin lukion aikana. Aika monessa lukiossa tämä toteutuu jo nyt ja kyse on tärkeästä asiasta. Mikäli vaatimus kirjataan lakiin, tulee huomioida, että kyseessä ei ole kustannusneutraali asia. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että kansainvälisyysvelvoite tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

5. YO-kokeen saa uusia rajattomasti

Ylioppilaskirjoitusten uusimisrajoitukset poistuvat. Nykyisin hyväksytyt kokeen saa uusia kerran ja hylätyn kokeen kaksi kertaa. Uusittavien kokeiden määrän on kustannuksia laskettaessa arvioitu nykyiseen nähden kasvavan 13 000 vuodessa. Koska ylioppilaita valmistuu vuosittain noin 30 000, todellinen määrä on luultavasti suurempi.

Edelleen suurin osa ylioppilaita jää ensimmäisenä vuonna ilman opiskelupaikkaa, jatkossa YO-kokeet korvaavat pääsykokeet ja todennäköisesti monet ylioppilaat yrittävät korottaa useampaa kuin yhtä koetta. Lisääntyvistä korotusyrityksistä syntyvät kustannukset koko maassa tulevat melko varmasti olemaan enemmän kuin 750 000 euroa. Opiskelijan oikeus ylioppilaskirjoitusten uusimiseen laajentaa koulutuksen järjestäjän velvoitteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että ylioppilaskirjoitusten uusimisrajoitteen poistaminen tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

6. Erityisopetusta ja tukea lukiolaisille

Lukiolaisille tulee oikeus erityisopetukseen ja muuhun henkilökohtaisten tarpeiden mukaiseen tukeen. Jämsän kaupunki katsoo, että erityisopetuksen kirjaaminen lukiolakiin yhdenvertaistaa opiskelijoita. Tämän hetkinen tilanne eri koulutuksen järjestäjillä vaihtelee. Koulutuksen järjestäjille joulukuussa 2017 tehdyn kyselyn perusteella, niille koulutuksen järjestäjille, jotka nykyisin tarjoavat tukea, on kustannus noin 48 euroa opiskelijaa kohden.

Uuden lukiolain taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on päätelty, että samainen 48 euroa opiskelijaa kohden riittää lain velvoitteiden täyttämiseen. Myös tämä arvio on liian alhainen, koska nythän kyselyssä mukana ollut on voinut antaa tukea ilman lain velvoitetta hyvinkin niukasti. Opiskelijan oikeus erityisopetukseen lisää koulutuksen järjestäjän velvoitteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että velvoite erityisopetuksen järjestämiseen tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

7. Oma opintosuunnitelma jokaiselle ja henkilökohtaisempaa ohjausta lukion aikana

Kaikki opiskelijat laativat lukion alussa ohjatusti henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opintoja, ylioppilastutkintoa sekä jatko-opintoja koskevia tavoitteita. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Opiskelijat saavat halutessaan ryhmämuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi enemmän säännöllistä, henkilökohtaista ohjausta lukio-opintoihin ja jatko-opintoihin liittyen. Näin monissa lukioissa toimitaan jo nyt, mikäli opinto-ohjauksen resurssit ovat riittävät.

Ongelmaksi saattaa joissakin lukioissa muodostua virkarakenne. Pienissä lukioissa usein opinto-ohjaaja hoitaa tehtävänsä perusopetuksen viran ohella. Keskikokoisessa n. 300 opiskelijan lukiossa on yleensä oma opinto-ohjaaja, mutta joissakin tapauksissa lain velvoite lisätä vuotuista työmäärää 225 tunnilla voi tuottaa ongelmia. Lukion uudessa opetussuunnitelmassa on nyt kaksi opinto-ohjauksen kurssia ja siihen voi sisällyttää ehkä enemmän myös henkilökohtaista – ja pienryhmäohjausta. Luokkatunnit ovat usein tehottomia ja vaikeasti lukujärjestykseen sovitettavia.

Myöskin opinto-ohjaajien työmäärä on pidettävä kohtuullisena. Lakiluonnoksessa esitetty kustannuslaskelma vaikuttaa realistiselta. Lukion opiskelijoiden uupuminen on iso ongelma ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen helpottaa osaltaan näitä paineita.

8. Lukion päättäneiden opinto-ohjaus

Lukioille tulee jälkiohjausvelvoite entisistä opiskelijoistaan. Ohjausta saavat myös opintonsa keskeyttävät sekä ilman jatko-opintopaikkaa jäävät ylioppilaat. Lukion oppimäärän suorittaneille jälkiohjausvelvoite on oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden mittainen. Lukiokoulutuksen keskeyttäneiden osalta lakiesityksessä ei mainita kuinka pitkän ajan velvoite on voimassa. Jämsän kaupunki katsoo, että kirjaus asiasta tulee tehdä lakiin.

Monissa lukioissa toimitaan jo nyt tulevan lain hengessä, mutta joissakin lukioissa saattaa syntyä tilanne, että opinto-ohjaajan työmäärä kasvaa liian suureksi. Oleellista on, että lukion opinto-ohjaaja on käytettävissä ja ohjaukseen voi tulla, kunhan opinto-ohjaajalle ei säilytetä tiukkaa ohjausvelvoitetta ja seurantavaatimusta tavoittaa kaikki entiset lukiolaiset, jotka eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa tai töitä. Jälkiohjausvelvoite lisää koulutuksen järjestäjän velvoitteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimivaltaan kuuluvat sekä lukiokoulutuksen sisältökysymykset että rahoitus. Jämsän kaupunki katsoo, että ohjausvelvoite tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksesta päätettäessä.

9. Muualla hankittu osaaminen tunnustetaan

Ennen lukiota ja lukion aikana muualla hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnustamista parannetaan. Kaikki toisessa lukiossa suoritettut opinnot luetaan hyväksi sellaisenaan. Tälläkin hetkellä muissa lukioissa suoritettut opinnot on todennäköisesti voitu hyväksi lukea. Kirjavaa käytäntöä on ollut muiden suoritusten kuten ammatillisten opintojen, kielikurssikurssien, korkeakoulukurssien ja harrastusten tunnustamisessa lukio-opintoihin. Joissakin lukioissa on voinut saada lukiokurssin suorittamalla B-ajokortin.

Lakiehdotuksessa todetaan, että Opetushallitus voi antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi Jämsän kaupunki katsoo, että Opetushallituksella sisällytetty mahdollisuus tarkempien määräysten antamiseen on perusteltua.

10. Vahva ei kiusaamiselle

Koulutuksen järjestäjän velvollisuutta puuttua kiusaamiseen tarkennetaan. Opiskelijaa tulee yksiselitteisesti suojata kiusaamiselta, väkivallalta, häirinnältä ja rasismilta. Kiusaamiseen ei ja siihen yhtenä apuna yhdessä suunniteltavat ja toteutettavat tapahtumat, teemapäivät, esitykset ja juhlat. Teemaopinnot ja taiteiden väliset opinnot antavat tähän hyviä mahdollisuuksia.

11. Uuden opetussuunnitelman käyttöönoton aikataulu

Tarkoitus on, että uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön aikaisintaan 1.8.2021. Jämsän kaupunki katsoo, että aikataulusta päätettäessä on otettava huomioon oppikirjojen ja muun opetusmateriaalin uusimisesta syntyvä lisäkustannus opiskelijoille.

Lausunnon keskeinen sisältö

Ehdotus uudeksi lukiolaiksi sisältää hyviä asioita. Joitakin uusista velvoitteista toteutetaan jo nyt. Monelta osin uudet velvoitteet kuitenkin lisäävät lukiokoulutuksen järjestäjien kustannuksia ja nämä on huomioitava lukiokoulutuksen rahoituksessa.

Lukioiden mahdollisuudet järjestää oppiainerajat ylittäviä opintokokonaisuuksia vaihtelevat. Lisäksi lukion tuntijaon 18 pakollista ainetta voivat joidenkin lukiolaisten osalta rajoittaa näihin opintoihin osallistumista.

Yhteistyö korkeakoulujen kanssa on tervetullutta. Lukioiden valmiudet tehdä yhteistyötä kuitenkin vaihtelevat. Yhteistyö lisää lukiokoulutuksen kustannuksia. Tätä ei lakiesityksessä ole huomioitu. Myös kansainvälisyys kuuluu tärkeänä osana lukiokoulutukseen. Mikäli vaatimus kirjataan lakiin, tulee huomioida, että kyseessä ei ole kustannusneutraali asia.

Mikäli YO-kokeen saa uusia jatkossa rajattomasti ja ylioppilaskoe korvaa suurelta osin pääsykokeita, tulee uusimiskertojen määrä olemaan suurempi kuin mitä lakiluonnoksen pohjalta on arvioitu. Arvioitu lisärahoitus 750 000 euroa valtakunnallisesti ei tule kattamaan lukioille syntyneitä lisäkustannuksia.

On hyvä, että erityisopetus ja henkilökohtaisten tarpeiden mukainen tuki kirjataan lakiin. Koulutuksen järjestäjille tehdyn kyselyn mukaan ne koulutuksen järjestäjät, jotka erityisopetusta ovat antaneet, ovat käyttäneet tukeen 48 euroa opiskelijaa kohden. Koska tukea on annettu ilman lain velvoitetta, on tuki voinut olla hyvinkin vähäistä. Näin ollen 48 euroa opiskelijaa kohden ei tule riittämään lain velvoitteiden täyttämiseen.

Oman opintosuunnitelman laatiminen ja henkilökohtaisemman ohjauksen lisääminen lukion aikana voivat parhaimmillaan vähentää opiskelijoiden uupumista. Samalla on kuitenkin huolehdittava, että opinto-ohjaajien työmäärä säilyy kohtuullisena.

Lukion oppimäärän suorittaneille jälkiohjausvelvoite on oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden mittainen. Lukiokoulutuksen keskeyttäneiden osalta lakiesityksessä ei mainita kuinka pitkän ajan velvoite on voimassa. Jämsän kaupunki katsoo, että kirjaus asiasta tulee tehdä lakiin.

Lakiehdotuksessa todetaan, että Opetushallitus voi antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnistamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi Opetushallituksella sisällytetty mahdollisuus tarkempien määräysten antamiseen on perusteltua.

Kiusaamiseen ei ja siihen yhtenä apuna yhdessä suunniteltavat ja toteutettavat tapahtumat, teemapäivät, esitykset ja juhlat. Teemaopinnot ja taiteiden väliset opinnot antavat tähän hyviä mahdollisuuksia.

Opetussuunnitelman uudistamisen aikataulusta päätettäessä on otettava huomioon oppikirjojen ja muun opetusmateriaalin uusimisesta syntyvä lisäkustannus opiskelijoille.